

مطالعه کیفی اثربخشی آموزش مجازی در شبکه آموزش دانش آموزی «شاد» براساس تجربه های زیستی معلمان ابتدایی

فاطمه نوروزلو^۱، ابوالفضل محمدی^۲

^۱ فارغ التحصیل روانشناسی تربیتی، کارشناسی ارشد، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

^۲ استادیار معلم رسمی، فارغ التحصیل روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف: این پژوهش در پی بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر تجربه های زیستی معلمان ابتدایی پرداخته است. **روش:** یک مطالعه کیفی از نوع پدیدارشناسی است که جامعه آماری این پژوهش معلمان مقطع ابتدایی شهر قیدار می باشد. نمونه آماری شامل ۱۶ نفر معلم که ۶ نفر خانم و ۱۰ نفر آقا در رده سنی ۲۷ تا ۴۰ سال بامدرک تحصیلی (دکتری، کارشناسی ارشد و کارشناسی) در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ که روش آموزش آن ها به صورت مجازی از طریق شبکه الکترونیکی شاد (شبکه آموزشی دانش آموزان) با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند، برای جمع آوری داده ها از روش مصاحبه فردی ساختاریافته تارسیدن به حد اشباع نظری استفاده شد. داده های به دست آمده با استفاده از روش کدگذاری موضوعی مورد تحلیل قرار گرفت و یافته ها در قالب کدهای باز، محوری و منتخب سازمان دهی شد. **یافته ها:** یافته های حاصل از تجارب زیسته معلمان دارای ۴ مقوله اصلی می باشد، که عبارت است از: "مزایای آموزش مجازی" که خود دارای ۵ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری، امنیتی)؛ "مشکلات و محدودیت های آموزش مجازی" دارای ۶ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری، ارتباطی، کنترل)؛ "راهکارهای مقابله با ابعاد منفی آموزش مجازی" دارای ۵ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری، کنترل) و "حمایت های لازم جهت ارتقاء کیفیت آموزش لازم" دارای ۳ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، فن آوری) می باشد. به عبارتی آموزش مجازی دارای مزایایی از قبیل تولید محتوای متنوع الکترونیکی، استفاده از روش تدریس معلمان دیگر، استفاده همزمان از آموزش شنیداری و دیداری ولو به صورت مجازی میسر می باشد و برای آموزش دروس نظری بهره وری و کاربردی ثمربخش دارد. عوامل "اقتصادی"، سبب کاهش هزینه های کلاس داری، هزینه ایاب وذهاب و... می باشد و آموزش مجازی به لحاظ عوامل "زمانی و مکانی" مقرون به صرفه می باشد و همچنین دارای محدودیت هایی از قبیل "آموزشی"؛ تدریس معلم به شکل منفعل و امکان استفاده از زبان بدن چندان ممکن نمی باشد و همچنین استفاده کنندگان از برنامه الکترونیکی شاد اغلب موارد آشنایی قبلی و دانش فنی لازم را ندارند و آموزش مجازی برای دروس عملی و آزمایشگاهی کاربرد مناسب و ثمربخش ندارد. از نظر "اقتصادی" برخی دانش آموزان دسترسی به گوشی و تبلت آموزشی و خرید بسته های اینترنتی ندارند.

واژه های کلیدی: آموزش مجازی، شبکه آموزش دانش آموزی «شاد»، تجارب زیسته، معلمان، مطالعه کیفی

۲- مقدمه:

یکی از مشاغل مهم و حساس در جامعه که از اهمیت بالایی برخوردار است و در وضعیت فعلی و آینده جامعه تاثیر به سزایی دارد شغل معلمی است شغل معلمی نیز دارای عوامل تهدیدکننده و ارتقاء دهنده، کیفیت زندگی مخصوص به خود است. (انصاری و همکاران ۱۳۹۷). آنچه کودکان، نوجوانان و جوانان در مدرسه کسب می کنند متاثر از خصوصیات، کیفیات، شایستگی های علمی، فرهنگی، دینی، اجتماعی، اخلاقی و معنوی معلمان است. (عبداللهی و همکاران ۱۳۹۳). پس معلمان مهم ترین نیروی انسانی سازمان آموزش و پرورش محسوب می شوند. جایگاه معلمان در همه دوره های تحصیلی به حدی است که بیشتر صاحب نظران، بازسازی و اصلاح آموزش و پرورش را بدون وجود معلمان موفقیت آمیز نمی دانند (صافی، ۱۳۹۰). یکی از وظایف مهم سازمان آموزش و پرورش تربیت نیروی انسانی مولد، کارآمد و واجد مهارت های فنی است. (همان) معلمان رکن اساسی در فرایند یاددهی-و یادگیری هستند لذا از تجربیات زیسته آن ها می توان اطلاعات مفید و گران بهایی استخراج کرد (محمدی و همکاران ۱۳۹۹). بنابراین هر چه آگاهی و تجربه، وظیفه شناسی و مقبولیت معلمان بیشتر باشد، خوشی بینی آموزشی آنان نیز بیشتر است. (حمیدی، ۲۰۱۶).

در کشور ما مدرسه را، بهترین مکان برای زندگی تحصیلی افرادی دانند (باقرزاده همایی، ۱۳۹۹). با توجه به رویاروی دنیا با ویروس کوید ۱۹ (Covid-19)، بدیهی است که در چنین وضعیتی، برگزاری آموزش های برخط در فضای الکترونیک و مجازی در دانشگاه ها و مدارس با همه مشکلات و تنگناها مورد توجه قرار گیرد با این وضعیت اضطراری معلمان و فراگیران مجبور شده اند به یادگیری آنلاین و ابزارهای دیجیتال روی بیاورند در چنین شرایطی فضای مجازی اهمیت بیشتری پیدا می کند (Quacquarelli, 2020).

شبکه جهانی اینترنت فضای مجازی نماد پیشرفت و فن آوری است. فضای مجازی عرصه جدیدی برای حیات بشری است که قابلیت پذیرش و انجام بخش عمده ای از نیازها، فعالیت ها و شئون زندگی بشرو اجتماعات انسانی و حکومت ها را دارد و به عنوان سایه فضای واقعی واز طریق تمرکز، پردازش و جابه جایی اطلاعات، توانایی شبیه سازی فعالیت ها و ساختارهای فضای واقعی را داشته و این شبیه سازی را با اثربخشی در فضای واقعی انجام می دهد (حافظ نیا، ۱۳۹۰). فضای مجازی در واقع الگوی شبیه سازی شده دنیای واقعی است (آمره، ۱۳۹۹). اینترنت دارای کارکرد های مثبت و منفی می باشد (فاضلی، ۱۳۸۸). سواد رسانه ای (Media Literacy) بهترین مأمی است که باتکیه بر آن می توان از اثرات منفی و مخرب رسانه ها در امان ماند و از محاسن و فواید آن بهره برد. فرایند تعلیم، آموزش و فراگیری درباره رسانه هاست. سواد رسانه ای برآیند و حاصل دانش و مهارت هایی است که دانش آموزان به آن نیازمندند، سواد رسانه ای ضرورتاً شامل خواندن (تفسیر) و نوشتن (تولید یا خلق کردن) رسانه ها است (David Bakingham, 2013). از پراهمیت ترین مزایای آموزش مجازی می توان به دسترسی داشتن به حجم بالای مطالب در کوتاه ترین زمان ممکن و کاهش هزینه های آموزشی اشاره کرد. (Jefferson & Arnold, 2009)

شواهد قابل توجهی حاکی از ایجاد استرس و خطرات سلامتی برای دانش آموزان و مدارس مدرن است، به طوری که کلاس های امروزی با نرخ بالای مشکلات رفتاری دانش آموزان مواجه هستند (Emerson et al 2020). پژوهشگران دریافته اند که پیامد های نامناسب اجتماعی تلفن همراه شامل اعتیاد روانی، تزلزل ارزش ها، کاهش تعامل های اجتماعی و ظهور تخلف ها و پیامک های غیر اخلاقی است (سبحانی نژاد و همکاران، ۱۳۸۸). در پژوهشی که (حاجیانی و محمدزاده، ۱۳۹۳) انجام دادند به این نتیجه رسیدند که بین مدت استفاده از اینترنت و استفاده های ارتباطی و سرگرمی همبستگی منفی وجود دارد. و همچنین فضای مجازی تاثیر منفی بر روی هویت ملی کاربران مورد مطالعه داشته است.

در عین حال به ویروس کرونا (covid-19) در سال ۲۰۱۹ در چین شناسایی شد و به سرعت رواج پیدا کرد (کمیسیمون ملی بهداشت چین ۲۰۲۰). این ویروس خیلی سریع در کشورهای دیگر از جمله ایران نیز شیوع پیدا کرد از جمله ویژگی های مهم این ویروس، بیماری حاد تنفسی است که دودرصد مبتلایان دچار مرگ و میر می شوند. بیانیه سازمان بهداشت جهانی W.H.O

(فوریه ۲۰۲۰). این بیماری استرس های زیادی متوجه خانواده ها کرده است و بر فرزندان نیز تاثیر داشت و موجب بروز برخی رفتارهای غیرهنجاری شده است. (Lavi et al, 2018). برای جلوگیری از این واقعه باید مراقبت های لازم جهت پیشگیری از جمله (قرنطینه) انجام می شد.

این پیشگیری ها بهداشتی علاوه بر مزایا (سلامت جسمانی افراد) معایبی از قبیل (شایعه پراکنی در مورد مرگ و میر و داشتن هراس افراد، عدم ارتباط های خانوادگی و اجتماعی، محدودیت های سفر و همچنین اختلال در روند طبیعی مراکز آموزشی و...) را داشتند (Wu, McGoogan, ۲۰۲۰)؛ (Dong, Wang, Tao, Suo, Li, Liu, Zhao, Zhang 2017)؛ (Valero-Moreno, Lacomba-Trejo, Casana-Granell, 2020). برای جلوگیری از انتشار ویروس، تعطیل کردن مدارس از مهم ترین اقداماتی است که باید انجام شود تا سلامت جسمی و روانی دانش آموزان راتحت تاثیر قرار ندهد (Vang et al 2020).

با گسترش اینترنت و الکترونیکی شدن عرصه های مختلف باعث شد که نهاد تعلیم و تربیت هم تحت تاثیر آموزش های اینترنتی قرار گیرد و با افزایش تعداد رایانه ها و گسترش صفحات وب و عرضه ی مسائل آموزشی در محتوای اینترنتی و الکترونیکی در قالب های مختلف مورد توجه واقع شد؛ تاجایی که شواهد بیانگر آن است که ابتدا آموزش الکترونیکی در اواسط دهه ۱۸۰۰ میلادی در اروپا آغاز شد و به تبع آن در حال حاضر در کشور ایران نیز مورد استفاده انبوه قرار می گیرد، از طرفی به دلیل شیوع و گسترش ویروس کرونا و روی آوری نظام آموزش و پرورش کشورهای جهان به آموزش الکترونیکی و فضای مجازی باعث شد که در کشور ایران نیز به پیش از پیش به آموزش مجازی توجه شود و اقداماتی در این مورد انجام گیرد.

در راستای تکوین آموزش از راه دور ابتدا برنامه تلویزیون آموزشی مورد استفاده گرفت که خود باعث تحول بزرگی در امر آموزش شد و در کنار این برنامه های رادیویی هم به تولید محتوای آموزشی پرداختند ولی از آنجایی که تعامل دوجانبه میان دانش آموز و معلم در برون داد این برنامه ها وجود نداشت لذا از استقبال بیشتری برخوردار نشد؛ اما در حال حاضر با توجه به نیاز جامعه امروزی یکی از اصلی ترین ابزارهای آموزش محسوب می شود که می تواند از طریق آموزش اینترنتی برخط و زنده و ارائه ویدیوها و پست ها و وبلاگ ها و تصاویر و همچنین طراحی و تولید برنامه های مختص آموزشی از قبیل شبکه آموزش دانش آموزی (شاد) که در کشور ایران مورد استفاده قرار گرفته است می باشد که از طریق آن محتوای آموزشی می تواند در لحظه در اختیار دانش آموز باشد و امکان مرور و بازبینی را برای یادگیرنده فراهم سازد ولی دلیل مشکلات اینترنتی و عدم دسترسی همه جانبه و قطع و وصل شدن شبکه ها دارای محدودیت ها و کاستی هایی هم می باشد (بانی ۲۰۰۶ به نقل از شاه بیگی و نظری ۱۳۹۹) کریمی (۱۴۰۰) در پژوهش تحلیل پدیدار شناسانه ی تجارب زیسته اساتید و دانشجویان از آموزش مجازی در نظام آموزش عالی به این نتیجه رسید که آموزش مجازی دارای مزایا و معایبی می باشد مزایای آموزش مجازی عبارت است از: اقتصادی (مقرون به صرفه بودن آموزش)، آموزشی (بهبود کیفیت یادگیری از طریق تلاش های خود فراگیر) بهداشتی (پیشگیری و مبتلا نشدن به ویروس)، زمانی (دسترسی داشتن به محتوای آموزشی در هر زمان و مکان) و معایب آموزش مجازی عبارت است از: اقتصادی (هزینه برای اینترنت قوی)، فرهنگی (عدم ارتباط چهره به چهره بین آموزش دهنده و آموزش گیرنده)، فن آوری (نداشتن دانش استفاده از این آموزش و برنامه های الکترونیکی، سرعت پایین اینترنت) می باشد.

ترابی زاده (۱۳۹۹) در پژوهش تاثیر فضای مجازی بر تعلیم و تربیت رسمی به این نتیجه رسید که تکنولوژی هایی که به تدریس اهمیت می دهند باعث ایجاد یادگیری معنادار و هدفمند می شوند و همینطور سبب تغییر شیوه های کلاسیک و معلم محور به دانش آموز محور می شود. و همچنین معلمان زبردست در به کارگیری تکنولوژی های آموزشی موفق تر عمل می کنند و به خوبی دانش آموزان را راهنمایی می کنند و مهارت های حل مسئله، تفکر و اگر، تحلیل داده ها، مدیریت زمان و اولویت بندی نیازها زمانی بهتر شکل می گیرد که توسط یک معلم توانمند به دانش آموز آموخته شود.

باقرزاده همایی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که استفاده از فضای مجازی برای افرادی که در برقراری روابط اجتماعی ضعیف هستند و به کندی می توانند رابطه متقابل داشته باشند بر اساس فرضیه جبران اجتماعی استفاده از این تکنولوژی باعث کاهش افسردگی این افراد می شود.

صابری و شریف زاده (۱۳۹۸) در پژوهش ارزیابی برنامه درسی در آموزش های مجازی دانشگاه فرهنگیان؛ جایگاه نیازها، محتوا و روش در آموزش مجازی دریافتند که از نظر دانشجو معلمان در آموزش مجازی به نیازهای فراگیران توجهی نمی شود و روش ارائه آموزشی اساتید نامطلوب است و در نتیجه برای یادگیری عمیق و پایدار آموزش مجازی را مناسب نمی دانند.

رازقی و صابری (۲۰۱۶) در پژوهش های خود نشان دادند که آموزش مجازی همانند آموزش حضوری موثر واقع می شود، در رشد و ارتقاء تحصیلی دانش آموزان موثر است و در ویژگی هایی نظیر خودنظم دهی تحصیلی تاثیر به سزایی دارد و در نتیجه آموزش مجازی می تواند به جای آموزش حضوری به کار گرفته شود.

نتایج پژوهش پاک سرشت و همکاران (۱۳۹۴) حاکی از این است که دانش و آگاهی دانشجویان مورد مطالعه در مورد آموزش مجازی و الکترونیک پایین و برای استفاده از آموزش مجازی لازم بود که اقداماتی چون توجه به نیازهای دانشجویان و آگاهی دادن، مورد توجه قرار گیرد.

کیان (۱۳۹۳) در مورد چالش های آموزش مجازی پژوهشی انجام داده است حاکی از این می باشد که آموزش مجازی نمی تواند در حوزه تربیت و ایجاد فضیلت های اخلاقی موثر باشد و عدم ارتباط متقابل یعنی رودررو و حضوری (یاددهنده-یادگیرنده) نمی تواند در الگو گرفتن اخلاقی تاثیر مثبت داشته باشد و همچنین یافته های پژوهش ایشان نشان می دهد که آموزش مجازی، نوآوری، خلاقیت و شکوفایی استعداد فراگیران را کاهش می دهد.

بدون تردید آموزش و پرورش مهم ترین سیستم تاثیرگذار در انسان سازی و تربیت نیروی انسانی در راستای کسب حیات طیبه و گسترش علم و تکنولوژی در هر کشور است.

در این راستا معلم بهترین و موثرترین الگوی دانش آموزان در رسیدن به تعالی و معرفت و کسب حیات طیبه است؛ از این رو توجه به پیشرفت های روز تکنولوژی آموزشی نوین و بهره مندی از ابزارهای کمک آموزشی بیش از پیش مورد توجه قرار می گیرد و با توجه به رویارویی با شیوع و گسترش ویروس کرونا در کشورها، این مهم اهمیت استفاده از تکنولوژی و روش های مجازی را جایگزینی بسیار ضروری و مناسب برای آموزش حضوری قلمداد می کند، لذا آموزش مجازی بتواند با رفع کمبودهای فنی، دانش پایه که در مقطع ابتدایی رخ می دهد را به خوبی پوشش دهد.

آموزش ابتدایی به عنوان بنیان و اساس سوادآموزی می تواند مهارت های یادگیری و دانش اندوزی دانش آموزان را در مقاطع تحصیلی بالاتر را به خوبی رقم بزند. از این حیث می توان پی برد که آموزش در مقطع ابتدایی بسیار تعیین کننده بوده و باید توجه ویژه ای در جهت آموزش در قالب مجازی و اهتمام مضاعف در این راستا اتخاذ گردد.

۳- اهداف پژوهش :

هدف کلی این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر تجربه های زیستی معلمان ابتدایی است، شناسایی مشکلات آموزش مجازی در تجارب زیسته معلمان ابتدایی و شناسایی راهبردهای آموزش موثر در تجربه زیسته معلمان ابتدایی.

۴- روش شناسی پژوهش:

مقصود از انجام پژوهش حاضر تعیین تجربه زیسته معلمان ابتدایی از اثر بخشی آموزش مجازی است که تحلیل داده ها به صورت کیفی از نوع پدیدارشناسی بوده و استفاده از این روش پدیدارشناسی به علت شناسایی عمیق پدیده مورد نظر است (سرمدی و معصومی فرد، ۲۰۱۵). و این پژوهش براساس نوع هدف از تحقیقات بنیادی و جمع آوری اطلاعات به صورت هدفمند می باشد.

۵-جامعه آماری:

جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی معلمان ابتدایی شهرقیدار که درسال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به علت شیوع ویروس کرونا آموزش آن ها ازطریق شبکه الکترونیکی شادبوده،می باشند.

۶-نمونه گیری و انتخاب موارد :

با توجه به اینکه روش نمونه گیری کیفی متفاوت از روش کمی است چون پژوهش کیفی به دنبال رسیدن به درک عمیق از پدیده است.لذا برای نمونه گیری از انتخاب موارد استفاده می کنیم.در این پژوهش روش نمونه گیری از نوع هدفمند بوده ،تعدادشرکت کنندگان ۱۶نفر بودند،درپژوهش کیفی رسیدن به حداثباع یعنی پایان انتخاب شرکت کننده است، به علت رسیدن به داده های تکراری، پژوهش به اشباع رسید.وتعدادشرکت کننده ها۱۶نفرمعلم که ۶نفرزن و ۱۰نفرمرد ،که بازه ی سنی آن ها بین ۲۷تا ۴۰سال بودند می باشد.

۷-شیوه جمع آوری داده ها و ابزار پژوهش(تجزیه و تحلیل داده ها):

دراین پژوهش ازروش مصاحبه ساختاریافته فردی پدیدارشناختی به صورت مستقیم(حضور)وغير مستقیم (ارتباط ازطریق تلفن وپیام رسان های اینترنتی همچون واتساپ) استفاده شد،زمان مصاحبه به طورمیانگین بین ۳۰ تا ۴۰دقیقه به طول انجامید؛بعداز هماهنگی وآگاهی کامل شرکت کننده گان و تشریح رعایت نکات اخلاقی و رازداری درخصوص پژوهش وعدم افشای مشخصات شرکت کنندگان؛مصاحبه با طرح پژوهش وسوالات کلی در مورد(اثربخشی آموزش مجازی)آغاز شدومصاحبه گربراساس پاسخ های دریافت شده ازجانب مصاحبه شونده ، روند مصاحبه راهدایت می نمودوابتداسوالاتی درخصوص تجارب کلی معلمان مطرح وپاسخ هابه صورت کلی جمع بندی شدوسپس سوالات به صورت جزئی دررابطه بامزایای آموزش مجازی،میزان برقراری تعاملات موثروسازنده بین معلم ودانش آموز ومیزان ثمربخش بودن کلاس های مجازی براساس هنجارهای محتوای درسی مقطع ابتدایی مطرح شدوهمین طور دررابطه با محدودیت ها ومشکلاتی که درآموزش مجازی پیش روی معلمان وجودداشت سوالاتی مبسوط مطرح شدو در همین راستا راهکارهایی توسط معلمان،به طورمجزا،به تناسب هرکدام ازمحدودیت هایی که درآموزش مجازی وجودداشت به صورت مشروح ارائه گردید.

۸-یافته های توصیفی پژوهش:

این قسمت ازتجزیه وتحلیل متعلق به توزیع نمونه های آماری ازجمله سن،جنسیت،تحصیلات وپایه تدریس معلم است.افرادمشارکت کننده دراین پژوهش ۱۶نفرمعلم است که بازه ی سنی آن ها بین ۲۷تا ۴۰سال و۶نفرخانم و ۱۰ نفرآقاتشکیل دهنده نمونه این پژوهش بودندکه سطح تحصیلات آن ها ۳نفردکتری، ۵نفرکارشناسی ارشدو ۸ نفر کارشناسی می باشد.(جدول شماره ۱)

جدول ۱- داده های توصیفی مشارکت کنندگان در مصاحبه

ردیف	جنسیت	تحصیلات	سن (سال)	پایه تدریس معلم	سابقه تدریس (سال)
۱	مرد	کارشناسی ارشد	۳۰	چهارم	۸
۲	زن	کارشناسی	۴۰	دوم	۱۸
۳	زن	کارشناسی ارشد	۳۵	سوم	۵
۴	مرد	کارشناسی	۳۷	چهارم	۱۵
۵	مرد	کارشناسی	۳۰	ششم	۷
۶	مرد	دکتری	۳۲	پنجم	۴
۷	زن	کارشناسی ارشد	۳۳	پنجم	۱۲
۸	زن	کارشناسی	۲۷	ششم	۵
۹	زن	دکتری	۳۳	پنجم	۴
۱۰	زن	کارشناسی ارشد	۲۸	چهارم	۴
۱۱	مرد	دکتری	۳۳	سوم	۱۱
۱۲	مرد	کارشناسی	۴۰	چهارم	۱۸
۱۳	مرد	کارشناسی	۳۸	چهارم	۱۶
۱۴	مرد	کارشناسی	۴۰	پنجم	۱۸
۱۵	مرد	کارشناسی	۳۸	سوم	۱۶
۱۶	مرد	کارشناسی ارشد	۲۷	پنجم	۲

برای یافتن پاسخ سوالات پژوهش و تعیین تجارب زیسته معلمان از اثربخشی آموزش مجازی تمامی مصاحبه ها به دقت تادسترسی اطلاعات کلی در مورد سوال پژوهش خوانده شد و در مرحله بعد یک کد برای توصیف عینی همان قسمت از مصاحبه انتخاب گردید که به این مرحله کدگذاری باز می گویند.

۸-۱ کدگذاری باز از مصاحبه ها: (یک مصاحبه به عنوان نمونه)

مصاحبه اول: مصاحبه اول در جدول شماره ۱ نشان داده شده است. کدگذاری باز انجام و نکات مربوطه قابل نمایش است و از تحلیل این مصاحبه ۲۱ کد باز انتخاب شد.

جدول ۲- کدگذاری باز مصاحبه اول.

کدهای باز	متن مصاحبه
همکاری اولیا	۱. آیا استفاده از شبکه مجازی شاد موجب تعاملات موثر و یادگیری مناسب معلم و دانش آموز ابتدایی می شود؟ اگر در شبکه مجازی شاد اولیا همکاری لازم را مبذول نمایند و پیگیر تکالیف دانش آموزان باشند بستر مناسب برای یادگیری فراهم خواهد آمد.
ایجاد انگیزه توسط معلم	۲. به نظر شما چه میزان از آموزش ثمر بخش در فضای مجازی اتفاق می افتد؟
انتخاب روش تدریس خلاق	به نظر بنده بستگی به دو عامل خیلی مهم دارد یکی توانایی معلمان در ایجاد انگیزه و استفاده از روش های خلاق تدریس و دومی همکاری اولیای عزیز با معلم در راستای آموزش

	بهتر.
تولید محتوای متنوع	۳. به نظر شما معلم عزیز مزایای آموزش مجازی در برنامه شاد چه عواملی بودند؟ از مزایای برنامه شاد تولید محتوای متنوع با استفاده از تکنولوژی های جدید و بروز و کشف توانایی های معلم در راستای تولید محتوای باشد.
کشف توانایی های معلم	
سرعت بسیار پایین نت	۴. به نظر شما مشکلات و محدودیت های آموزش مجازی برنامه شاد چه عواملی بودند؟ مشکلات برنامه شاد: سرعت بسیار پایین نت، عدم دسترسی بعضی از دانش آموزان به گوشی، استفاده همزمان از گوشی توسط اولیا و دانش آموز، داشتن چند دانش آموز در خانه و استفاده همزمان آنها از یک گوشی، بیسواد یا کم سواد برخی از اولیا و عدم استفاده درست از گوشی.
عدم دسترسی بعضی از دانش آموزان به گوشی	
داشتن چند دانش آموز در خانه و عدم وسیله ارتباطی	
عدم آگاهی والدین از استفاده تکنولوژی	
آموزش استفاده صحیح گوشی	۵. شما چه راهکارهایی برای مقابله با بعد منفی این نوع آموزش در نظر دارید؟ آموزش درست استفاده کردن از گوشی یا لپ تاپ، تعیین زمان مشخص برای استفاده از گوشی توسط معلم، هماهنگی لازم بین معلم و اولیا.
زمان بندی استفاده از گوشی	
آموزش فرهنگ استفاده	۶. به نظر شما چه حمایت هایی لازم بود از این نوع آموزش انجام شود؟ در مرحله اول باید آموزش و فرهنگ استفاده از ابزارهای موجود را به اولیا و دانش آموزان بازگو نمود سپس با ایجاد یک رابطه دوستی بین اولیا و معلم و دانش آموزان بستری مناسب برای یادگیری فراهم نمود.
ایجاد رابطه دوستی	
افزایش سرعت نت	۷. شما به عنوان کسی که این آموزش را تجربه کرده اید چه پیشنهادهایی برای بهبود و ارتقاء کیفیت آموزشی مدنظر دارید؟ چه بخش هایی اگر به شبکه شاد اضافه میشد بهتر بود؟ افزایش سرعت نت، رایگان بودن نت برای دانش آموزان و معلمان، حمایت از خانواده هایی که دسترسی به گوشی یا تبلت نداشتند، آموزش استفاده از دنیای مجازی برای اولیا.
رایگان بودن نت	
حمایت از خانواده های بی بضاعت	
آموزش استفاده از برنامه برای اولیا	
نامناسب بودن برای دروس عملی و ریاضی	۸. آموزش از طریق شبکه شاد برای چه مواد درسی مناسب تر بود و بالعکس؟ اگر مسیر آموزش درست باشد می توان آموزش تمام دروس را در این بستر ایجاد نمود و به نظر بنده بهتر است برای تدریس دروس عملی و ریاضی کمتر از این آموزش استفاده شود.
رعایت هنجارهای لازم	۹. به نظر شما هنجارهای لازم در رابطه با سن، جنس، پایه تحصیلی و تفاوت های فردی دانش آموزان در تدوین برنامه شاد در نظر گرفته شده بود؟ تأحدودی بله
کیفیت پایین پرورشی	۱۰. در روند آموزش مجازی در شبکه شاد به چه میزان آموزگار میتواند در حوزه

پرورش هم تاثیرگذار باشد؟	به علت پایین آمدن کیفیت آموزش، کیفیت پرورش هم قطعاً پایین خواهد آمد.
--------------------------	--

۸-۲ مقوله بندی مفاهیم از نشانه ها:

درمجموع متن های مصاحبه، کدهای باز در هر جدول به صورت جداگانه قابل نمایش است که بعد از مرحله کدگذاری اولیه، برای تحلیل داده ها کدهای باز که به ظاهر متفاوت اما در واقع هم معنی و مترادف هستند به ۷ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فنّ آوری، امنیتی، ارتباطی، کنترل) طبقه بندی شدند و در پایان به ۴ مقوله اصلی (مزایای آموزش مجازی، مشکلات آموزش مجازی، راهکار برای مقابله با ابعاد منفی آموزش مجازی و حمایت های لازم جهت بهبود ارتقاء کیفیت آموزش مجازی) از کنار هم قرار گرفتن پاسخ های شرکت کننده طبق جدول ۳-۵ مقوله بندی مفاهیم از نشانه ها گردآوری شد.

جدول ۳-۵ جدول مقوله بندی مفاهیم از نشانه ها

تعداد در متن	منبع	کدهای باز	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۱	R1	تولید محتوای متنوع	آموزشی	مزایای آموزش مجازی
۱	R1	کشف توانایی معلم در راستای تولید محتوا		
۱	R2	داشتن انگیزه بالای برخی از دانش آموزان به علت مجازی شدن		
۱	R3	دیدن فیلم های آموزشی با تمرکز بالا		
۵	R3,R5,R6,R7,R10	دیدن فیلم های آموزشی به صورت مکرر		
۱	R4	آگاهی والدین از وضعیت تحصیلی فرزندان		
۱	R6	ارسال تدریس معلم دیگر		
۱	R6	آشنای با آزمون و روش تدریس آنلاین		
۱	R9	ایجاد امکان پرسش و پاسخ		
۱	R9	دسترسی به محتوای ضبط شده موجود		
۱	R9	استفاده از محتوای اینترنتی		
۱	R9	استفاده همزمان از آموزش عینی و شنیداری		
۱	R10	در دسترس قرار گرفتن محتوای والدین		
۱	R10	ارسال تصاویر و کلیپ آموزشی متنوع		
۱	R15	عدم اطمینان از میزان یادگیری		
۶	R3,R7,R8,R9,R13,R16	مناسب برای دروس نظری		
۱	R4	مناسب برای خانواده های مرفه	اقتصادی	
۲	R9,R14	محدود نبودن به مکان		
۲	R9,R16	حذف هزینه ایاب و ذهاب		

		صرفه جویی در برنامه ریزی	R12	۱
	زمانی	صرفه جویی در زمان	R9,R10,R12, R16	۴
		زمان سریع آموزش	R8	۱
		دراختیارداشتن زمان بیشتر برای معلم	R8	۱
		دیدن فیلم های آموزش در هر زمانی	R3,R10,R14	۳
	فن آوری	امکان تدریس به صورت پخش زنده	R11	۱
		استفاده از بانک محتواهای رسمی	R11	۱
		دردسترس بودن برنامه آموزشی	R13	۱
		استفاده از نرم افزارهای نوین	R15	۱
		استفاده از کلیپ های آموزشی معلمان دیگر	R16	۱
	امنیتی	تسهیل کننده آموزش در دوران کرونا	R2	۱
		جلوگیری از شیوع ویروس کرونا	R15	۱
		امنیت این برنامه نسبت به شبکه های اجتماعی دیگر	R15	۱
مشکلات ومحدودیت های آموزش مجازی	آموزشی	کاهش روش تدریس معلم به شکل فعالیت محور	R2	۱
		کاهش پرسش و پاسخ	R4	۱
		عدم استفاده از حرکات و زبان بدنی	R4,R5,R7,R9	۴
		عدم مشارکت دانش آموزان	R9	۱
		عدم آشنایی استفاده کنندگان از برنامه	R13	۱
		نامناسب برای دروس عملی و آزمایشگاهی	R1,R2,R7,R9, R12,R13	۶
	اقتصادی	عدم دسترسی برخی از دانش آموزان به گوشی	R1,R9,R10	۳
		داشتن چندمحصل در خانه و نبود وسیله ارتباطی	R1	۱
		هزینه بالای خرید بسته های اینترنتی	R3,R5,R6	۳
		قدیمی بودن وسیله ارتباطی	R10	۱
		استفاده از گوشی والدین	R10	۱
		مصرف زیاد اینترنت	R10	۱
	زمانی	افزایش زمان تدریس	R3	۱
		زمانبر برای تولید محتوای الکترونیکی	R4,R8	۲
		زمانبر برای بارگذاری فیلم و صوت آموزشی	R4	۱
		زمانبر برای انتقال اهداف آموزشی	R4	۱
		محدود بودن زمان آموزش	R16	۱
	فن آوری	سرعت پایین اینترنت	R1,R2,R8,R1 .,R16	۵

		عدم امکان فعالیت گروهی	R2	۱
		عدم آگاهی والدین از تکنولوژی	R1	۱
		عدم اطلاع از حضور دانش آموزان	R4,R6,R9,R10,R11	۵
		مشکلات مربوط به اتصالات اینترنتی	R5,R6,R7,R9,R14	۵
		عدم دسترسی سریع و آسان به اینترنت	R3	۱
		عدم توجه به حوزه پرورش	R4	۱
		مشکل در دانلود و آپلود مطالب	R6	۱
		سطح اعتبار پایین ارزشیابی	R6,R12	۲
		پایین بودن سطح برنامه	R8	۱
		ضعف سرعت برنامه	R9	۱
		نبود پوشه کار مجازی	R10	۱
		کیفیت پایین پخش زنده	R11	۱
		کمبود پهنای باند اینترنت	R11	۱
		نبود اینترنت پرسرعت	R13	۱
	ارتباطی	عدم امکان آموزش چهره به چهره و تاثیرگذار	R2,R6	۲
		از بین رفتن یادگیری مشاهده ای	R9	۱
		ارتباط ضعیف بین یادگیرنده و یاددهنده	R3	۱
		عدم ارائه روش تدریس پرسش و پاسخ با کیفیت	R16	۱
	کنترل	عدم همکاری والدین	R6	۱
		پاسخ دادن والدین و دیگران به جای دانش آموز	R6	۱
		انجام تکالیف توسط والدین و دیگران	R15	۱
		عدم توجه والدین	R6	۱
		اهمیت ندادن به مطالب آموزش مجازی	R6	۱
راهکار مقابله با ابعاد منفی آموزش مجازی	آموزشی	آموزش استفاده از تلفن همراه و تبلت آموزشی	R1,R2	۲
		آموزش نظم استفاده درست از زمان و وسیله ارتباطی	R2	۱
		تلفیق آموزش مجازی با آموزش حضوری	R5,R12,R14,R15	۴
		برگزاری کلاس های آموزشی برای والدین	R2,R10	۲
		ارائه محتواهای آموزشی تاثیرگذار متناسب با سن	R6	۱
		استفاده از کلیپ های آموزشی معلم ساخته	R7	۱
		طرح سوالات رندومی برای اطمینان از حضور	R10	۱
		کمک گرفتن از والدین به عنوان همیار آموزشی	R11	۱

		برگزاری جلسات و کارگاه های توجیهی	R13	۱
	اقتصادی	اختصاص دادن گوشی و تبلت آموزشی به دانش آموزان	R6,R8,R9,R10,R12,R14	۶
		ارائه اینترنت رایگان	R5,R6,R9,R10,R15	۵
		بهره مندی همه دانش آموزان از آموزش	R9	۱
		اختصاص بودجه برای دانش آموزان قشر ضعیف	R10	۱
	زمانی	زمانبندی برای استفاده از گوشی	R1	۱
		تشکیل کلاس در ساعات مخصوص و تعیین شده	R10	۱
		ایجاد زنگ تفریح	R10	۱
		زمانبندی تطبیقی	R2	۱
		افزایش زمان برای آموزش	R16	۱
	فن آوری	اصلاح سرعت بارگذاری	R4,R16	۲
		اصلاح محدودیت دانلود	R4	۱
		تقویت تدریس زنده	R4,R5,R6,R9	۴
		ایجاد نسخه های جدید ترم وسطح بالاتر	R4,R5,R7,R10,R16	۵
		طراحی آزمون های تشریحی	R4	۱
		اصلاح برنامه زمان اجرا با کامپیوتر	R4	۱
		افزایش سرعت اینترنت	R6,R8,R9	۳
		ایجاد یادگیری از طریق پرسش و پاسخ	R6	۱
		ایجاد زیر ساخت قوی برای مقابله با مشکلات اینترنت	R7	۱
		استفاده از پیام رسان های دیگر	R10,R16	۲
		طراحی بر مشکل پوشه کار	R10	۱
		طراحی قسمتی برای بازخورد و تشویق	R10	۱
		آگاهی بخشی از رسانه ملی	R13	۱
	کنترل	کنترل خانواده جهت عدم ورود دانش آموزان به فضاهای ناپسند مجازی	R3	۱
		امکان نظارت والدین از میزان مشارکت تحصیلی	R9	۱
		کنترل همه جانبه خانواده	R3	۱
حمایت های لازم جهت ارتقاء کیفیت آموزش مجازی	آموزشی	آموزش با کیفیت	R2	۱
		آموزش فرهنگ استفاده از وسایل الکترونیکی	R1	۱
		آموزش تولید محتوا به معلمان	R3	۱
		استفاده از معلمان ماهر و زبده	R4	۱
		تولید محتوای جذاب و تاثیر گذار	R6	۱
		کاهش حجم بخش نامه های اجرایی	R10	۱

		تشکیل کلاس های حضوری	R10	۱
		بارگذاری تدریس منطقه ای	R13	۱
		استفاده از فیلم های آموزشی کوتاه	R15,R16	۲
	فن آوری	حل اختلال دربارگذاری	R3	۱
		ایجاد بخش های هنری و سرگرمی	R2,R7	۲
		استفاده از نهادهای مجازی	R4	۱
		ارتقاء کیفیت تدریس زنده	R4,R9,R16	۳
		رفع اختلالات برنامه شاد	R5	۱
		ارتقاء پهنای باند	R6,R8,R9,R1۱,R13,R15	۶
		حمایت نرم افزاری	R7,R11,R16	۳
		راه اندازی سیستم حضور غیاب مدون	R9	۱
		تدوین پوشه کار مجازی کاربردی	R10,R11	۲
		اضافه کردن امکان اطلاعات پیام	R11	۱
		اضافه کردن بخش تماس تصویری گروهی	R11,R16	۲
		راه اندازی امکان تدریس به شیوه پرسش و پاسخ	R16	۱
	اقتصادی	رایگان نمودن اینترنت برای معلمان و دانش آموزان	R1,R5,R7,R1۱,R12	۵
		تهیه وسیله ارتباطی	R1,R6,R8,R1۱,R12,R16	۶

۹- بحث و نتیجه گیری :

از تحلیل محتوای متن مصاحبه ها به این نتیجه می رسیم که مشکلات و محدودیت های آموزش مجازی دارای ۶۷ کدباز، راهکارهای مقابله با ابعاد منفی آموزش مجازی دارای ۵۸ کدباز، مزایای آموزش مجازی دارای ۴۹ کدباز و حمایت های لازم جهت ارتقاء کیفیت آموزش مجازی دارای ۴۵ کدباز می باشند که اولویت عوامل اثربخش آموزش مجازی از تجارب زیسته معلمان رایبان می کند؛ به عبارتی تجارب معلمان بیانگر مشکلات و محدودیت های آموزش مجازی است. نتیجه کلی بیانگر ۴ مقوله اصلی و ۷ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری ارتباطی، امنیتی و کنترل) می باشد که عبارت است از: مزایای آموزش مجازی دارای ۵ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری، امنیتی)؛ مشکلات و محدودیت های آموزش مجازی دارای ۶ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری، ارتباطی، کنترل)؛ راهکارهای مقابله با ابعاد منفی آموزش مجازی دارای ۵ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، زمانی، فن آوری، کنترل) و حمایت های لازم جهت ارتقاء کیفیت آموزش لازم دارای ۳ مقوله فرعی (آموزشی، اقتصادی، فن آوری).

در راستای اجرای این پژوهش، پژوهشگر پی می برد که آموزش مجازی مزایایی از قبیل: عوامل آموزشی همچون تولید محتوای متنوع الکترونیکی، استفاده از روش تدریس معلمان دیگر، استفاده همزمان از آموزش شنیداری و دیداری و لوبه صورت مجازی میسر می باشد و برای آموزش دروس نظری بهره وری و کاربرد ثمر بخش دارد. عوامل اقتصادی، سبب کاهش هزینه های کلاس داری، هزینه ایاب و ذهاب و... می باشد و آموزش مجازی به لحاظ عوامل زمانی و مکانی مقرون به صرفه است به عبارتی زمان اختیاری برای استفاده دانش آموزان از برنامه های ضبط شده وجود دارد، و در هر مکان قابلیت بهره مندی از این کلاس

ها امکان پذیر است. در همین راستا از نظر عوامل فنّ آوری مزایای مثل ارائه پخش زنده کلاس درس مجازی و استفاده از بانک محتواهای رسمی موجود در شبکه شاد میسر می شود و از لحاظ میزان برقراری امنیت شبکه ای بهترین جایگزین در فقدان کلاس حضوری و جلوگیری از شیوع ویروس کرونا و در عین حال شبکه شاد از دیگر پیام رسان ها امنیت بالاتری دارد.

اما ناگفته نماند که در کنار همه این عوامل، آموزش مجازی دچار مشکلات و چالش های جدی از قبیل: آموزشی؛ تدریس معلم به شکل منفعل و امکان استفاده از زبان بدن چندان ممکن نمی باشد و همچنین استفاده کنندگان از برنامه الکترونیکی شاد اغلب موارد آشنایی قبلی و دانش فنی لازم را ندارند و آموزش مجازی برای دروس عملی و آزمایشگاهی کاربرد مناسب و تمرینش ندارد. از نظر اقتصادی؛ برخی دانش آموزان دسترسی به گوشی و تبلت آموزشی و خرید بسته های اینترنتی ندارند حتی در بیشتر خانواده ها با توجه به وجود چند دانش آموز در خانواده و عدم اقتضای مالی جهت تهیه گوشی و اینترنت مجزا برای هر کدام از دانش آموزان و از طرفی هزینه های بالای گوشی و اینترنت؛ اغلب دانش آموزان در خانواده به صورت خانوادگی از یک گوشی جهت شرکت در کلاس ها استفاده می کنند که به نوعی استفاده یک دانش آموز موجب محرومیت از کلاس یک دانش آموز دیگر در خانواده می شود، در همین راستا هیچگونه حمایتی جهت تهیه گوشی و تبلت برای معلمان از طرف آموزش و پرورش ارائه نمی شود در بسیاری از موارد حتی معلمان هم جهت خرید گوشی یا تهیه گوشی بروزرگه بتواند برنامه شاد را به خوبی اجرا کند، ندارد. از نظر زمانی هم زمان زیادی برای تدریس لازم می باشد، همین تهیه محتوای آموزش مجازی، بارگذاری مطالب و اصوات، انتقال اهداف آموزشی زمان بر است. به لحاظ فنّ آوری و تکنولوژی سرعت پایین اینترنت، قطعی مداوم اینترنت، ضعف سیستماتیک حضور و غیاب دانش آموزان، سطح اعتبار پایین ارزشیابی و به طور کلی پایین بودن سطح پیام رسان شاد از نظر طراحی و دانش فنی میتوان اشاره نمود. همینطور از نظر ارتباطی؛ عدم ارتباط چهره به چهره و عدم تعامل سازنده و رابطه دوطرفه و حسنه بین معلم و دانش آموز و عدم امکان ارائه روش تدریس مشارکتی به صورت پرسش و پاسخ با کیفیت به دلیل کمبود سرعت اینترنت وضعف فنی شبکه شاد و مهم تر از همه از بین رفتن یادگیری مشاهده ای و الگوبرداری دانش آموز از رفتار معلم میتوان اشاره نمود. در راستای میزان کنترل در آموزش مجازی هم میتوان به عدم همکاری والدین، انجام تکالیف توسط والدین یا دیگران، کمبود نظم و انسجام در حضور و مشارکت کلاسی دانش آموزان و عدم اطمینان از تداوم حضور دانش آموزان در کلاس های مجازی میتوان کاستی هایی را مطرح نمود.

در پی این محدودیت هایی که اشاره شد می توان راه کارهایی از قبیل برگزاری کلاس های آموزشی برای والدین جهت آشنایی و همکاری و کنترل دانش آموزان در خانه و استفاده از آموزش حضوری برای پایه های اول و دوم ابتدایی در کنار آموزش مجازی جهت یادگیری محتواهای بنیادی و الفبایی آموزش و تهیه گوشی و تبلت و... جهت استفاده و بهره مندی دانش آموزان بی بضاعت از کلاس های مجازی و افزایش زمان آموزش و اختصاص زمان استراحت بین کلاسی و تشکیل کلاس هادر زمانی مدوّن و برنامه ریزی شده؛ در درامتداد راهکارهای فنی می توان به ارتقاء بستر شبکه شاد، ایجاد زیرساخت های فنی قوی برای مقابله با انقطاع و اتصال اینترنت، افزایش پهنای باند اینترنت، افزایش کیفیت اجرای ویدیو زنده و ایجاد طرحی برای حل مشکل پوشه کار مجازی و ارائه آزمون های تشریحی تدابیری اتخاذ نمود. همچنین اگر میزان کنترل و ارتقاء فنی و شناسایی الکترونیکی پیام رسان شاد از میزان و تداوم حضور و غیاب و مشارکت دانش آموزان در مباحث کلاسی مقدور و میسر گردد می تواند کمک عظیمی در ارائه باز خورد و طرفه به معلم تدریس کننده و دانش آموز فعال در کلاس مجازی ارائه نماید.

۱۰- پیشنهادات:

۱. پیشنهاد می شود این پژوهش در زمان دیگری بعد از شیوع ویروس کرونا و در مناطق دیگری از کشور و در مقاطع تحصیلی دیگر مورد اقدام واقع شود تا میزان تعمیم دهی نتایج حاصله گسترش یابد.
۲. پیشنهاد می شود میزان رضایت استفاده از شبکه شاد در مقاطع تحصیلی مختلف (ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم) توسط پژوهشگران مورد مقایسه قرار گیرد تا مشخص شود که از نظر هنجاری در کدام مقطع تحصیلی کاربرد مناسب تری داشته است.

۳. پیشنهاد می شود یک نظرسنجی گسترده، در سطح ملی از میزان رضایت خانواده ها و همچنین میزان کارایی شبکه شاد از خانواده ها و معلمان و میزان بهره مندی سرانه دانش آموزی از اینترنت و مزایا و مشکلات آموزش مجازی انجام گیرد و وزارت آموزش و پرورش در صدد رفع این مشکلات و محرومیت ها بر آید.

فارسی:

آمره، محمد (۱۳۹۹)، «مفهوم هویت ملی از منظر جغرافیای سیاسی فضای مجازی»، مطالعات ملی (ایرانیک)، سال بیست و یکم، شماره ۲.

اسمعیل نیا، مژگان؛ کوهستانی، حسینعلی؛ معقول، علی (۱۳۹۷)، «طراحی و اعتباریابی الگوی بهبود کیفی آموزش های مجازی دانشگاه فرهنگیان» (روش آمیخته). نشریه علمی-پژوهشی فن آوری آموزش، شماره ۳، (۵۸۰-۵۸۱)

افروز، غلامعلی (۱۳۸۰)، «سرباز معلم و نظام تعلیم و تربیت»، نشریه پیوند، شماره ۲۶۹.

انصاری، سمیرا؛ بشیری پور، افسانه؛ ورمزیار، سکینه؛ علیزاده، ابراهیم؛ (۱۳۹۷) مدل سازی ساختاری تاثیر استرس شغلی بر رضایت شغلی در کارکنان نظامی، مجله مهندسی بهداشت حرفه ای.

اندرسون، تری؛ الومی فتی (۱۳۸۶) یادگیری الکترونیکی از تئوری تا عمل. مترجمین: عشرت زمانی و امین عزیزی. تهران، موسسه توسعه فن آوری اطلاعات آموزشی مدارس هوشمند.

بابایی، محمود (۱۳۸۹) مقدمه ای بر یادگیری الکترونیکی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، نشر چاپار.

باقرزاده همایی، مهرانگیز (۱۳۹۹) تاثیر عملکرد آموزش در فضای مجازی در تعاملات یاددهی و یادگیری، پژوهشنامه اورمزد شماره ۵۱ ب.

باکینگهام، دیوید (۱۳۸۹)، «آموزش رسانه ای و فرهنگ معاصر»، حسین سرافراز، دانشگاه امام صادق (ع).

«برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران» (۱۳۹۱) مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش.

پاک سرشت، صدیقه؛ خلیلی ثابت، مسعود؛ واحدی، محمدعلی؛ منفرد، آرزو (۱۳۹۴)، «مقایسه دانش و نگرش دانشجویان آموزش مجازی با دانشجویان غیرمجازی در مورد آموزش الکترونیکی، پژوهش در آموزش علوم پزشکی»، سال هشتم شماره ۴، (۵۹-۶۳).

ترابی زاده، سمیه (۱۳۹۹)، «تاثیر فضای مجازی بر تعلیم و تربیت رسمی»، پژوهش نامه اورمزد شماره ۵۱ (ب)، (۹۹-۱۰۵)

حافظ نیا، محمد رضا (۱۳۹۰)، «مفهوم سازی ژئوپلیتیک اینترنت و فضای مجازی، فصلنامه ژئوپلیتیک»، سال هفتم شماره اول.

حاجیان، ابراهیم؛ محمدزاده، حمیدرضا (۱۳۹۴)، «بررسی تاثیر فضای مجازی (اینترنت) بر هویت ملی دانشجویان»، فصلنامه مطالعات ملی سال شانزدهم شماره ۱.

حسینی پاکدهی، علیرضا؛ شبیری، حسنیہ السادات (۱۳۹۶)، «آموزش سواد رسانه ای در فضای مجازی». فصلنامه مطالعات رسانه های نوین، سال سوم، شماره ۹، ص ۴۲-۴۹.

حسینی، علی (۱۳۸۵) مجموعه مقالات آموزش از راه دور، موسسه آموزش از راه دور.

خورمیزی، حسین؛ سعادت مند، زهره؛ کشتی آرای، نرگس (۱۳۹۹)، «راهبرد های برقراری ارتباط موثر در کلاس های چند پایه مبتنی بر تجارب زیسته معلمان»، فصل نامه آموزش در علوم انتظامی، سال هفتم شماره ۲۵.

زرقانی، مریم؛ اسکروچی، رقیه؛ حسینی، آغافاطمه، نوری شاد کام، محمود؛ گلمحمدی، عاطفه؛ مستغاثی، مهرداد. (۱۳۹۴)، «کتابخانه مجازی: عنصری ضروری در ساختار آموزش مجازی»؛ مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، دوره دهم شماره یک، ص ۳۶-۴۶.

سبحانی، طالب (۱۳۹۰)، «ارتباط سلامت روان با انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی دولتی سنندج»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه کردستان.

سبحانی نژاد، مهدی؛ پورطهماسبی، سیاوش؛ تاجور، آذر (۱۳۸۸)، «بررسی چالش ها و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی تلفن همراه و راهکارهای اصلاح»، ماهنامه مهندسی و فرهنگی.

سلیمی، جمال؛ ساعد موچی، لطف اله؛ عبدی، آرش (۱۳۹۷)، «واکاوی وضعیت دانشگاه فرهنگیان بر حسب تجارب زیسته دانشجو- معلمان؛ یک مطالعه آمیخته». مجله علمی پژوهشی: پژوهش های برنامه درسی، تنجمن برنامه مطالعات درسی ایران، دوره هشتم شماره ۲، ص ۹۸-۱۴۴.

سیاحت خواه، منیر (۱۳۹۱)، «بررسی میزان آشنایی اساتید دوره های مجازی با شیوه های تدریس در این دوره ها»، وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری، موسسه آموزش عالی مهر البرز، پایان نامه کارشناسی ارشد.

شاه بیگی، فرزانه؛ نظری، سمانه (۱۳۹۰) «آموزش مجازی: مزایا و محدودیت ها». مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، دوره ششم، شماره ۱، ص ۴۷-۵۴.

صافی، احمد (۱۳۹۰) «آموزش و پرورش ابتدایی، راهنمایی و متوسطه»؛ تهران انتشارات سمت.

صناعی، علی؛ حمیده، سلیمیان (۱۳۹۲)، «تحلیل عوامل موثر بر پذیرش آموزش مجازی با تاکید بر عوامل درونی»، فصلنامه فناوری آموزش، شماره ۴، ۲۷۰-۲۶۱.

طالب زاده، محسن؛ حسینی، سید علی (۱۳۸۶) «آموزش از راه دور؛ رهیافتی نوین در آموزش و پرورش ایران بررسی اثربخشی مراکز آموزشی از راه دور و برنامه های آموزشی و درسی آن ها در مقطع متوسطه»، فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۹۲-۷۳: (۱۹) ۶.

طلوعی، علی (۱۳۹۱) سواد رسانه ای؛ درآمدی بر شیوه یادگیری و سنجش، تهران: دفتر مطالعات و برنامه ریزی رسانه ها.

- عاملی، سعیدرضا؛ رنجبرمضانی، مهدی؛ شاهو، صابر (۱۳۸۷)، «مطالعات تلفن همراه: زندگی در حال حرکت»، تهران، سمت.
- عبداللهی، بیژن؛ دادجوی توکلی، عطیه؛ یوسلیانی، غلامعلی (۱۳۹۳) شناسایی و اعتبار سنجی شایستگی های حرفه ای اثربخش، فصلنامه نوآوری های آموزشی ۴۹.
- عوضیان، فاطمه؛ بدری، رحیم؛ سرندی، پرویز؛ قاسمی، زهره (۱۳۹۰) بررسی رابطه بین اهمال کاری و عزت نفس با انگیزش پیشرفت دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان کاشان. فصلنامه علوم تربیتی. ۱۶۴-۱۵۱، ۴(۱۴).
- فاضلی، محمد (۱۳۸۸) مصرف و سبک زندگی، قم انتشارات صبح صادق.
- فرج اللهی، مهران؛ زارع، حسین؛ هرمزی، محمود (۱۳۹۰) یادگیری از دور در عصر اطلاعات و ارتباطات. تهران، دانشگاه پیام نور.
- فلّاحی، مریم (۱۳۹۴) مقایسه مهارت های اجتماعی و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانشجویان نظام آموزش حضوری و الکترونیکی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی
- فون فی لیتزن، سیسیلیا (۱۳۸۴) کودکان و رسانه ها، دیدگاه ها و چشم اندازها، ترجمه: معصومه عصام. تهران: مرکز تحقیقات مطالعات و سنجش برنامه ای صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
- کریمی، مینا (۱۴۰۰) تحلیل پدیدار شناسانه ی تجارب زیسته اساتید و دانشجویان از آموزش مجازی در نظام آموزش عالی ایران. نشریه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، شماره ۴۴ از ص ۱۵۳ تا ۱۷۳.
- کیان، مریم (۱۳۹۳) چالش های آموزش مجازی؛ روایت آنچه در دانشگاه مجازی آموخته نمی شود، دوره ۵، شماره ۳، ص ۱۵-۱۹.
- محمدی، مهدی؛ ناصری جهرمی، رضا؛ مختاری، زینب؛ حسامپور، زهرا؛ ناصری جهرمی، راحیل (۱۳۹۹) تجارب زیسته معلمان دوره ابتدایی از آگاهی حین تدریس، یک پژوهش کیفی، فصلنامه علمی تدریس پژوهی سال هشتم شماره اول.
- مومنی راد، اکبر (۱۳۸۸) کیفیت رشته فناوری اطلاعات دوره آموزش الکترونیک خواجه نصیرالدین طوسی بر اساس استانداردهای آموزش الکترونیک، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- محمدجانی، ابراهیم؛ زارعی زوارکی، اسماعیل؛ مفیدی، فرخنده (۱۳۹۲) بررسی جایگاه شهروند الکترونیک در کتاب کار و فناوری پایه ششم ابتدایی. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی (ص ۷۱-۸۸)
- نصراصفهانی، احمد رضا (۱۳۸۱) برنامه ریزی درسی مدرسه محور: مبانی چالش ها و چشم اندازها، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان. (علوم انسانی). ۱۴(۲) ۲۰۷-۲۲۶

- Al-rahmi. W.,M.,Othman,M.S.,& Yusuf, L.M.(2015).the effectiveness of using in Malaysian highe education: A case study Universiti Taknologi Malaysia.Medi terranean journal of Social sciences,6(5).625.
- Amado-Salvatierra,H.R.,Hilera,J.R.,Tortosa.S.O.,Rizzardini,R.H.,&Piedra,N.(2016)[Towards a semantic Definition of a Framework to Implement Accessible projects].J.UCS,22(7),921-942.
- Anderson Craig A. & Bushman, Brad J.(2001).Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect,physiological arousal, and prosaically behavior:A meta analytic review of the scientific literature.pysiological science.
- Anderson T.(2010) Modes of interaction in distance education: Recent development and research question.
- Balali E. Mohebbi S.(2018).[Higher education challenges about ethnicity and policy making strategies].Quartely of social studies and Research in Iran.7(3):553-577.persian.
- Becker, B . D Gallagher , K. C., & Whitaker, R .C. (2017) . Teachers dispositional mindfulness and the quality of their relationships whit children in head start classrooms. journal of School Psychology , 65: 40-53 .
- Blood ,G,W(2016).What Educators need to Know about Bullying in Students: especially students with special needs?World Congress on Education (WCE2015) 10-13.
- Burr settles (2010). Active learning literature Survey, Computer Sciences Technical Report 1648 University of Wisconsin –madison Updated on: january26,2010.
- Cagiltay NE,Ozcelik NS.The effect of competition on learning in games.Computers & Education.(2015);87:35-41.
- Chai. C.S & Lim.C.P.(2010).The internet and teacher education:Traversing between the digitized world and schools.internet and Higher Education.24:35-46.
- Chrita ,V . Chrita, R. Stefanescu,C.,Ilinca,M.,Chele , G(2007) Pathological internet use among Romanian children and teenagers .European Psychiatry;22-S184-S184.
- Chidral,W.A.,Oliveira,T.,Difelice,M.,&Aparicio,M.(2018).Success determinants: Brazilian empirical study. Computers & Education,122,273-290.
- Corlane, B., Charlette,D.,&Kweku-Muata,O-B.(2018).Investigating critical success factors in online learning environments in higher education systems in the Caribbean Information Technology for Development,24(3),582-611.

- Correa, T ., Hinsley ,A. W.,& De zuniga, H.G(2010).Who interacts on the web? The intersection of users personality and social media use. *Computers in Human Behavior*,26(2),247-253.
- Dale, E. *Audiovisual methods in teaching*.(3 edition).New York, N.Y. Holt ,Rinehart and Winston,Inc;1969.
- Doosty M.(Explaining teachers perceptions of virtual in service training.)(masters thesis)Tabriz , Qld :Shahid Madani University;(2018).Persian.
- Emersom,L.M.,dediaz,N.N.,Sherwood,A.,Waters,A.,&Farrell,L.(2020).Mindfulness interventions in schools:Integrity and feasibility of implementation *international journal of behavioral development*, 44(1) : 62-75.
- Esmaeili Bajadani Z, Aliabadi K.(2016)[The effect of animated pedagogical agents on students learning and retention].*Technology of Instruction and Learning*. 2(6):19-37.persian.
- Jung .I, Choi .S ,Lim .C& Leem, J.(200).Effects of Different Types of Interaction on Learning Achievement, Satisfaction and participation in webbased instruction, *Innovations in Education and Teaching International*,39(2),153-162.
- Hamidi , F.(2016)the Realationship between Mindfulness, personality traits and Academic optimism among Teachers. *Quarterly journal of Family and Reserch* , 12 (4) : 57-76.
- Henry ,S.K.(2012).On social connection in university life. *About campus*, 16 (6),18-24.
- Hireshberg,M. J. ,Flook,L., Enright, R.D.,& Davidson , R. J (2020) Integration mindfulness and ccconnection practices into preservice techer education Improves classroom practices . *learning and Instruction* , 66 : 101- 117.
- Isaac Kofi B.(2019).Experiences of Adult Learners using sakai Learning management system in Learning in Ghana. *Journal of Adult and continuing Education*,retrieved from <https://doi.org/10.1177/1477971419864372>.
- Islam ,A .N.,& Azad, N.(2015). Challenges faced by academics in higher education: A literature review.*Education and Training studies*,3(5),102-110.
- Green JA , Azevedo R.(2007).A theoretical review of wine and had wins model of self-regulated learning:*New perspectives and directions* .77(3)72-334.
- Koivisto J-M,Havisto E, Niemi H, Haho p, nylund s,multisilta J.Design principels for simulation games for learning clinical reasoning:A desing-based research approach.*Nurse Education today*.(2018);60:114-20.

- Lopez- Hernaez, L. (2016) . Mindfulness Techniques in the Schools. Academic & personal Development of its participants. Dubois journal of Asian and International Bioethics, 25 (5) :210 -215
- Marx S, Kim Y. (2019) .tecnology for equity and social justice in education: intrudaction to the special issue. International journal of multicultural education.:21(1):1-4.
- Madison M.(2018); Book Review: Black participatory research:power,identity,and the struggle for justice ineducation.
- Moor M.(1990).Background and overview of contemporary American distance press. Contemporary issues American distance.
- Quacquarelli .S(2020) The impact of the coronavirus on global higher education (Matin. A, Trans) In Collection of International Reports on Higher Education . Coronavirus Crisis, Tehran. Iran: Institute for Social and Cultural Studies (Original Work Published 2020).
- Quwehand K ,van Gog T, Paas F.(2015) Designing effective video based modeling examples using gaze and gesture cuse.Educational Technology &society (online).18:78-88.
- Pi Z, Hong j.(2016)Learning process and learning outcomes of video podcasts including the instructor and PPT slides: A Chinese case. Lnnovations in Education and Teaching International.53(2):135-144.
- Pourroostaei Ardakani S, Arefi Z.(2017)[the comparsion of educational computer game and video mpact on students creativity and motivation] Technology of Education journal.12(1);63-74.persian.
- Prince, Michael .and felder , Richard M.(2006).Inductive teaching and learning methods : Definitions , Comparisons, and research basses. journal of engineering education-washington.95;123-137.
- Rampai ,N .Sopeerak ,S(2011). Development model of knowledge management via web based learning to enhance pre-service teachers competence. journal of educational Technology,10(3)149-254.
- Raziqi,B., & Saberi, H. (2016). A comparative study of self-regulation and academic achievement among masters students of electronic learning systems aournd in-person learning systems,journal of paramedical Sciences, Tehran University of medical Scaienws, 11(1),105-98.[In Persian]
- Rickert , N. P., Skinner , E . A ., & Roeser , R. W.(2019). Development of a multidimensional , multi- informant measure of teacher mindfulness as experienced and

- expressed in the middle School classroom .International journal of Behavioral development , 44(1):5-19.
- Rosyid HA,Palmerlee M,chen K.Deploying learning Materials to game content for serious education game development:A case study.Entertainment computing.(201 8)26:1-9.
- Sanchez-Gordan,S.,&Lujan-mora,S.(2016).How could moocs become accessible? the case of edx and the future of inclusive online learning.
- Sarmadi M, Masomifard M.(2015),[position of educational justice in evolution of teaching and training system based on constructivism].Researchin School and Virtual Learning. 3(10):65-72.Persian
- Sharifi.M, Fathabadi. J, Shokri. O, Pakdaman. Sh(2019)E-Learning experience in the Iranian educational system : a meta-analysis of the effectiveness of e-learning compared to face –to –face education .Research in school and virtual Leaning. Seventh year, first issue PP.9-24(in Persian).
- Stodel E, J., Thompson, T.L.& Macdonald, C. J(2006).Learners perspectives on what is missing from online learning. International Review of research in open and Distance Learning.7(3),1-24.
- Vally S, Tleane C.(2019).The rationalization of teachers and the quest for social justice in education in an age of fiscal austerity.in the state, education and equity in post-apartheid south Africa. New York :Routeledga;2019.
- Van Wermeskerken M, Ravensbergen S, van Got T. Effects of instructor in video modeling examples on attention and learning. Computers in Human Behavior. (2018);89:430-438.
- Wang j, Antonenko PD. Instructor presence in instructional video:Effects on visual attention, recell,and perceived learning.computers in Human Behavior. (2017);71:79-89.
- Wang G, Zhang Y, Zhao J, Zhang J, Jihan F.(2020).Mitigate the effects of home confinement on children during theCOVID-19outbereak.the Lancet.395(10228)945-947.
- Wilson KE ,Martinez M, Mills C, Dmello S, smilek D, Risko EF. instructor presence effect: Liking does not always lead to learning. Copputers & Education. (2018);122:205-220.
- Wu, Z.,Mcgoogan , J.M.(2020)Characteristics of and Important Lessons from the coronavirus Disease2019(covid-19) outbreak in china: Summary of a Report of 72 314 cases from the Chinese center for Disease Control and prevention external icon. JAMA.

- Yeh Y-F, chen M-C ,Hung p-h ,Hwang g-j. Optimal self-explanation prompt desing in dynamic multi-representational learning environments computers & Education.(2010);54(4):1089-1100.
- Yoo TK, cho H J. Bengin prostatic hyperplasia :from bench to clinic. Korean journal of urology.(2012);53(3):139-48.
- Zhang ,M. W., Lim ,R.B., Lee, C.,& Ho, R. C.(2018).Prevalence of internet addiction in medical students: a meta-analysis. Academic psychiatry,(42)1,88-93.